

DOI 10.31558/2307-2318.2023.3.2

УДК 338.763

JEL: D04, A11

Братчук У.П.

здобувач освітньо-наукового ступеня
кафедри міжнародних економічних відносин,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ORCID: 0000-0003-0022-1543
u.bratchuk@donnu.edu.ua

ФІНАНСОВИЙ КОМПЛАЄНС ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ

У статті розкрито поняття «комплаєнс» та розглянуто теоретичні підходи до побудови системи комплаєнс-контролю. Наведено стандартизовані правила у сфері комплаєнсу, що є актуальними для усіх сфер бізнесу. Визначено стратегії впровадження комплаєнсу в компаніях. Проаналізовані ризики при недотриманні комплаєнс-стратегії.

Комплаєнс формує фундамент контролю будь-якого економічного суб'єкта. В цьому сенсі він розглядається як неминуча складова системи управління, однією з найважливіших частей якої є система внутрішнього контролю. Відповідність законам, правилам та стандартам у сфері комплаєнсу зазвичай стосується таких питань, як дотримання належних стандартів поведінки та управління конфліктами інтересів. В даний час відповідність стандартам, він же «комплаєнс», є напрямом професійної діяльності, привнесеним в організації великими західними компаніями. Комплаєнс-контроль як результативний інструмент мінімізації ризиків впевнено виходить на основні позиції в управлінні сучасними фірмами, причому не тільки фінансовими інститутами, а й компаніями реального сектора економіки. Рівень нефінансових ризиків постійно зростає з початку 90-х років, а з ним з кожним роком збільшується і цінність для бізнесу комплаєнс-контролю. Поступово з'являється осмислення того, що комплаєнс - це невід'ємний елемент системи корпоративного управління. Комплаєнс служить основою для досконалого процесу прийняття керівництвом принципових рішень, відповідно, сприяє досягненню встановлених стратегічних та тактичних цілей економічного суб'єкта.

Ключові слова: комплаєнс, комплаєнс-ризик, правила, відповідність.

Рис. – 2, табл. 1., літ. – 23.

U.Bratchuk

applicant for educational and scientific degree
the Department of International Economic Relations,
Vasyl` Stus Donetsk National University
ORCID: 0000-0003-0022-1543
u.bratchuk@donnu.edu.ua

FINANCIAL COMPLIANCE AS A TOOL FOR IMPROVING FINANCIAL ARCHITECTURE

The article discloses the concept of «compliance» and considers theoretical approaches to building a system of compliance control. It provides standardized rules in the field of compliance, which are relevant for all areas of business. Strategies for implementing compliance

in companies are defined. Risks in case of non-compliance with the compliance strategy are analyzed.

Compliance forms the foundation of control of any economic entity. In this sense, it is seen as an inevitable component of the management system, one of the most important parts of which is the system of internal control. Compliance with laws, regulations and standards in the field of compliance usually concerns issues such as compliance with appropriate standards of conduct and management of conflicts of interest. Currently, compliance with standards, aka «compliance», is a line of professional activity introduced into organizations by large Western companies. Compliance control as an effective tool for minimizing risks confidently reaches the main positions in the management of modern firms, not only financial institutions, but also companies in the real sector of the economy. The level of non-financial risks has been constantly growing since the beginning of the 90s, and with it the value of compliance control for the business is increasing every year. Gradually, there is an understanding that compliance is an integral element of the corporate governance system. Compliance serves as the basis for a perfect process of management making fundamental decisions, respectively, contributes to achieving the established strategic and tactical goals of the economic entity.

Keywords: compliance, compliance risks, rules, compliance.

Fig. – 2, table – 1, ref. – 23.

Постановка проблеми. Фінансові кризи, грабіжницькі практики, інтернаціоналізація та інтеграція, активне використання технологій і фінансових інновацій – це лише деякі зміни та проблеми, з якими стикаються сучасні фінансові регулятори. Ці виклики та зміни мають серйозні наслідки для регулювання та відповідності, починаючи від макропруденційної політики до політики захисту споживачів.

Фінансовий комплаєнс – це регулювання та забезпечення дотримання законів і правил у сфері фінансів і ринків капіталу. Він охоплює весь фінансовий спектр, від практики інвестиційного банківського обслуговування до практики роздрібного банківського обслуговування [1].

Фінансовий комплаєнс охоплює широкий спектр. Крім того, міжнародні фінансові вимоги та правила відрізняються.

Сьогодні фінансовий сектор виділяє набагато більше ресурсів на комплаєнс, ніж десять років тому, і майже дві третини (62%) респондентів нещодавнього опитування Cost of Compliance сказали, що очікують принаймні незначного збільшення їх бюджету в 2022 р. обсяг і широта регулювання зросли, у той час як технології створюють нові ринки, продукти та загрози, а це означає, що навіть команди, які мають щедрі ресурси, можуть бути надто слабкими для безпеки.

Відкат після фінансової кризи 2008 р. змінив позицію комплаєнсу в усьому світі. Уряди скасували політику легких дотиків, а регулятори, які колись лежали, почали турбувати фірми про порушення та протидію відмиванню грошей (AML).

Не дивно, що після цього з'явилися нові нормативні акти, такі як Четверта Директива Європейського Союзу про вимоги до капіталу, Регламент про зловживання ринком, Четверта Директива про боротьбу з відмиванням грошей і переглянута Директива про ринки фінансових інструментів (MiFID II). Завдяки посиленню регулювання та суворим штрафам за порушення (8,4 млрд дол. у всьому світі тільки на ПБК у 2016 р.) фірми збільшили кількість персоналу та бюджети, що відповідають вимогам, у міру того, як регуляторний центр розширився в усьому світі, зокрема у Великій Британії, континентальній Європі та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, на Близькому Сході [2].

Крім того, регулювання продовжує розвиватися, і комплаєнс має гарантувати, що його системи та процеси не відстають. ЄС переглядає ключові положення деяких існуючих нормативних актів, зокрема MiFID II і Директиви про управління фондами альтернативних інвестицій.

Крім того, очікується, що в 2023 р. або 2024 р. набудуть чинності основні нові режими, такі як Регулювання ринків криптовалютних активів і Директива про корпоративну звітність про сталий розвиток. Нове споживче мито у Великій Британії почне діяти з липня наступного року, а законопроект про фінансові послуги та ринки пропонує суттєві зміни механізмів регуляції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми комплаєнсу є предметом досліджень таких вчених, як М. Верешне Шомоши [6], Гріффіта Шона Дж. [3], А.С. Єгорова [8], Л.Л. Калініченко [4], Т. А. Кобелева [6], В. Козьол [7], Д. Коциски [6], Е. Міша [5], П.Г. Перерва [6], О. М. Сарахман [7], С. А. Шелудько [8] та ін.

Не дивлячись на існування певної кількості публікацій з тематики комплаєнс, ряд важливих питань до цього часу все ще залишаються недостатньо дослідженими. Питання комплаєнсу в українському досвіді набуло найуважливішого вивчення у банківській сфері. Це зумовлено тим, що банківські установи, являючись одними з найбільш організованих структур, в той же час знаходяться у категорії найвищого ризику. Нагально потребують подальшого розвитку та наукового обґрунтування питання антикризової та антимонопольної функції комплаєнса, проведення комплаєнс-моніторингу, оцінки комплаєнс-ризиків і т.п.

Дослідженнями системи комплаєнсу у фінансовій сфері займаються такі науковці як: Л. Правдива розкриває шляхи вдосконалення комплаєнс-функції у практичній діяльності українських банків [9], А. Гаврікова розкриває основи використання системи комплаєнс-контролю в межах механізму формування і реалізації інноваційної кредитної політики банку [10]; М. Селезньова займається питанням комплаєнс-контролю в банківській сфері [11].

Метою дослідження є розкриття сутності термінів «комплаєнс», «комплаєнс-контроль», «комплаєнс-ризик», обґрунтування необхідності розробки та впровадження комплаєнс у фінансових організаціях.

Викладення основного матеріалу. У таблиці 1 наведено узагальнення підходів до визначення сутності поняття «комплаєнс» за сучасними дослідженнями.

Таблиця 1. Підходи до визначення сутності поняття «комплаєнс»

Автор	Визначення
1	2
Л.Л. Калініченко [4]	система захисту бізнесу і його акціонерів від зовнішньої корупції, зловживань та неефективного управління організацією з боку її топ-менеджерів, а також здатність діяти у відповідності з інструкціями, правилами і спеціальними вимогами
К. Г. Гончарова [12]	вагома частина внутрішньої системи безпеки банку, що забезпечує відповідність внутрішньобанківських правових актів актуальним законодавчим нормам та відповідність внутрішньобанківських процесів внутрішньобанківським нормативно-правовим актам, в тому числі шляхом ефективного комплаєнс-ризик менеджменту .
В. К. Макарович [13]	процес управління ризиками спрямованим на добровільну відповідність державному, міжнародному законодавству, а також стандартам етики, прийнятим у сфері регульованих правовідносин, і традиціям ділового обороту для підтримки необхідних правил і стандартів ринкової поведінки, а також для закріплення іміджу.
Т.О. Кобелева [14]	система положень, що формує здатність підприємства виконувати закони, інструкції, правила та положення

Продовження таблиці 1

1	2
О. В. Неізнестна [15]	сукупність вбудованих в кожний бізнес-процес організації функцій, спрямованих на дотримання внутрішніх стандартів ведення бізнесу, корпоративної етики та законодавчих і нормативних вимог з метою досягнення найвищої ефективності фінансово-господарської діяльності
О. М. Колодізев, О. В. Коцюба [16]	процес управління комплаєнс-ризиками, що виступає однією з функцій банку і банківської системи в цілому та на меті якого є контроль за відповідністю державних і внутрішньобанківських норм і правил міжнародним для захисту фінансової безпеки банку
В.Ю. Світлична, О.М. Овчелупова [17]	комплекс заходів із формування відповідності діяльності до норм чинного законодавства, правил, стандартів, що реалізується за допомогою інструментів внутрішнього контролю та забезпечує виконання банком вимог регламентуючих документів, етичних принципів, підтримання ділової репутації, та забезпечує захист фінансової безпеки
С. М. Тютченко [18]	один із важелів забезпечення економічної безпеки підприємства від негативної дії комплексу факторів, що впливають на його імідж
В. В. Гура [19]	відповідність діяльності підприємства та його внутрішньої політики, правил і процедур вітчизняному та міжнародному законодавству, моральноетичним нормам ведення бізнесу, контроль за усіма процесами, здійснення комплаєнс-ризику менеджменту в системі боротьби з корупцією та зміцнення економічної безпеки

Джерело: узагальнено автором на основі [2; 12-19]

Розвиток комплаєнсу відбувається в Україні протягом відносно короткого періоду часу, і ще не має остаточного закріплення в наукових доробках, а також нормативно-правовій базі держави. Є багато питань, які вимагають осмислення, вироблення єдиних підходів, методик комплаєнс-контролю.

Термін «комплаєнс-контроль» з'явився в Україні із входженням на наш ринок дочірніх компаній західних фінансових структур, для яких ця функція є законодавчо необхідною і, отже, добре сформованою. Щодо сучасного законодавства поняття «комплаєнс» не має єдиного визначення, але деякі питання, які традиційно належать до сфери комплаєнс-контролю в країнах Західної Європи, в Україні регулюються спеціальними законодавчими актами.

Комплаєнс-контроль розглядається, як принцип ведення бізнесу фінансової установи відповідно до чинних законів, правил, кодексів та стандартів, які встановлені компетентним керівництвом, професійними асоціаціями та внутрішніми документами банківської установи, фінансової організації. Таке тлумачення вказує на особливе його значення як принципу ведення справ, а також конкретизує документи, дотримання яких фінансова установа вважає важливими у своїй діяльності. Поява системи комплаєнс-контролю пов'язана перш за все з глобалізацією світової фінансової системи, вона направлена на дотримання внутрішньої і зовнішньої політики компанії, а також процедур і реалізується шляхом створення сприятливих умов ведення бізнесу. У свою чергу, особи, які працюють у фінансовій організації, будуть діяти відповідно до професійних етичних стандартів.

«Комплаєнс-контроль» широка галузь, відповідно вона характеризується певними специфічними сферами, рис. 1.

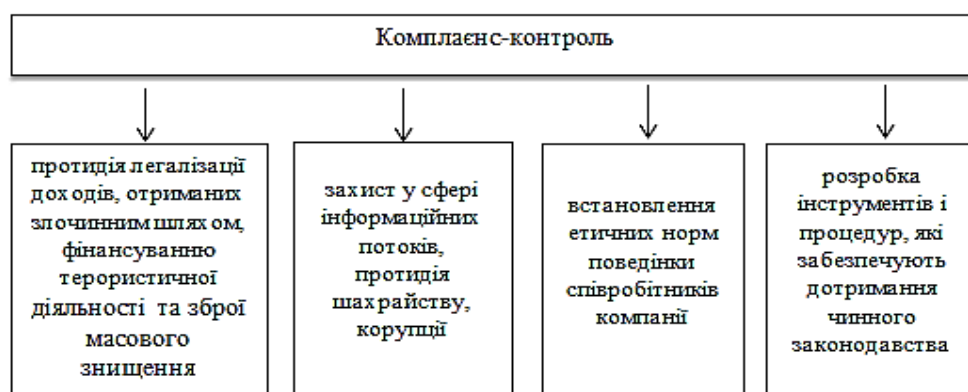

Рис. 1. Сфери комплаєнс-контролю

Джерело: авторська розробка

Проаналізувавши практику західних компаній, можна стверджувати, що «комплаєнс-контроль» присутній практично у всіх галузях господарства (страхуванні, фінансах, кредиті, виробництві, торгівлі, медицині). Вони слідуєть ідеології комплаєнс, дотримуються всіх норм і стандартів, обумовлених цією системою.

Поява системи комплаєнс-контролю пов'язана перш за все з глобалізацією світової фінансової системи, та направлена на дотримання внутрішньої і зовнішньої політики компанії та реалізується шляхом створення сприятливих умов ведення бізнесу. У свою чергу, особи, які працюють у такій банківській установі чи фінансовій організації, будуть діяти відповідно до професійних етичних стандартів [20].

Проаналізуємо дослідження, проведене відомою компанією «Pricewaterhouse Coopers» в 11 країнах, яке виявило, що організація служб і функції комплаєнс залежать від соціокультурних особливостей кожної країни і діючих у ній органів регулювання та нагляду. Наприклад, у Франції функції комплаєнс розглядаються в документах Банківської комісії, Ради з фінансових ринків та Комісії з біржових операцій. У Бельгії, де діє єдиний орган регулювання і нагляду – Банківська та фінансова комісія, – у грудні 2001 р. було прийнято рішення про введення в усіх кредитних установах країни служб комплаєнс-контролю. У Великобританії подібні служби існують із 1986 р. У США після подій вересня 2001 р. банкам, діючим на території країни, заборонено співпрацювати з так званими «поштовими банками» (shells bank), які зареєстровані в офшорних центрах (наприклад, на Канарських або Багамських островах) і не мають реальних відділень у США, що може свідчити про їхню сумнівну репутацію та причетність до відмивання коштів та фінансування тероризму [21, с. 54].

Таким чином, можемо сказати, що система комплаєнс-контролю спрямована на запобігання та усунення комплаєнс - ризику. Варто відзначити, що поява і розвиток комплаєнсу спостерігається, завдяки процесу глобалізації світової фінансової системи. Оскільки багато операцій стали набувати міжнародного характеру, значно підвищився рівень ризиків, пов'язаних із здійсненням таких операцій.

Комплаєнс-контроль дозволяє здійснювати систематичний контроль на постійній основі за подіями, які можуть стати причиною порушення вимог, законодавства, установлених зобов'язань та положень [22].

Області дії комплаєнсу:

- проти діяльності «відмивання» коштів;
- валютний контроль;
- ведення та подання фінансової звітності;
- митне, трудове, податкове, банківське законодавство і так далі.

На рис. 2 показані три складові комплаєнс-ризиків.

Рис. 2. Складові комплаєнс – ризику

Джерело: авторська розробка

По-перше, репутаційний ризик. Він полягає в тому, що можуть бути опубліковані, поширені в засобах масової інформації або серед стейкхолдерів негативні дані про організацію, про її працівників, про керівництво і таке інше. В результаті негативних відгуків інститут втрачає репутацію, авторитет і саме головне, довіру партнерів. Репутаційні ризики найважчі і не так просто відновити репутацію в бізнес – середовищі. Довіра виступає тією економічною категорією, втрата якої непрямим, але вельми сущим чином, довгостроково позначається сприйнятті всієї діяльності організації. Репутацію та довіру легко втратити, але дуже важко відновити.

По-друге, правовий ризик. Цей елемент тягне за собою контроль наглядових органів у результаті порушення чи недотримання законодавчих норм і вимог. Порушення норм права у такому випадку веде до ґрунтовної зовнішньої перевірки всієї фінансово – господарської діяльності. Ціна за правові ризики непомірно висока, оплату за їх припущення можна порівняти з самим існуванням організації.

По-третє, операційний ризик. Полягає в порушенні внутрішніх правил, положень та локальних нормативних актів, і навіть невідповідність цінностям організаційної культури. Умови операційних ризиків можна виправити, хоча подібні фактори ведуть за собою зниження якості, ефективності та продуктивності діяльності. Події операційного ризику завжди призводять до уточнення локальної нормативної бази та заходи щодо підвищення відповідальності персоналу, а також керівників підрозділів.

Тренд на прозорість та відкритість бізнесу набирає обертів в Україні з кожним роком. Етика підприємництва стає важливою складовою ділової культури нашої країни. Одна з причин в тому, що бізнес стає глобальним, виходить на міжнародні ринки, залучає іноземних інвесторів та партнерів, бере участь в американських та європейських акселераторах та виставках. А на цих ринках репутація відіграє провідну роль.

Особливо це актуально зараз, під час війни — бо наразі навіть ті бізнеси, які не планували виходити на західні ринки, почали закладати це в свою стратегію. Відбудувати комплаєнс в компанії — не швидкий процес, тому варто запустити його вже зараз, щоб підготувати бізнес до масштабування на міжнародний рівень. До того ж, війна додала нових ризиків: бізнесам потрібно бути ще обережнішими, обираючи собі партнерів та підрядників і підписуючи контракти з іноземними компаніями.

Тож у багатьох українських компаніях створюють цілі відділи комплаєнс-контролю. Подібні підрозділи є в «ДАТАГРУП», «Кернел», «Нової Пошти», МАУ, а також в українських представництвах міжнародних компаній — наприклад, «Київстар», «Карлсберг Україна», АВ InBev Efes, «Агро-Регіон Україна», «Гудвеллі Україна».

Опитування Європейської бізнес-асоціації показало, що приблизно половина українських бізнесів із різних галузей серйозно переймаються комплаєнсом та залучають до цього зовнішніх експертів.

До речі, цього від українських компаній очікують їхні клієнти. За результатами опитування UNIC, майже 70% українців готові переплачувати за товари і послуги, якщо вони впевнені, що купують у доброчесної компанії.

Під час війни комплаєнс допоможе вберегтися від репутаційних та фінансових ризиків, пов'язаних зі співпрацею з російськими та підсанкційними компаніями. Наприклад, не врахувавши репутаційні втрати, компанії Nestle та Coca Cola отримали багатомільйонні фінансові збитки, зволікаючи з виходом із російського ринку.

Важливо, щоб комплаєнс був не лише формально, на папері, а й справді відповідати цінностям та діям компанії. Тільки тоді це принесе бажаний результат [23].

Таким чином, «комплаєнс» – дуже важливий і значущий в системі управління не тільки для інститутів фінансового ринку, але і для всіх великих суб'єктів господарювання. Ефективний комплаєнс дає керівництву компанії ґрунтовний аналітичний матеріал для прийняття обґрунтованих рішень, що підвищує якість управління. Шляхом контролю та нагляду здійснюється управління комплаєнс-ризиками, запобігання та мінімізація негативних наслідків їх наступу.

Комплаєнс-контроль може бути орієнтований на постійний та систематичний моніторинг, а також нагляд за підозрілими операціями в організації та не лише фінансовими. Комплаєнс працює у спільній зв'язці та забезпечує якість операційної діяльності, становить важливу конкурентну перевагу.

Комплаєнс – це реальна система захисту бізнесу від зовнішньої корупції, а також від зловживань та не ефективного управління економічним суб'єктом зі сторони менеджерів. Виникає питання: «Як органічно вписати оптимальний комплаєнс- контроль у структуру управління економічним суб'єктом?» Існує ряд стандартних політик, які незалежно від походження та специфіки діяльності в якійсь мірі традиційно застосовуються в більшості компаній:

- Кодекс корпоративної етики (Кодекс поведінки, корпоративна поведінка) - як правило, досить загальне регулювання, яке зачіпає практично всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання.

- політика боротьби з відмиванням доходів від злочинності та фінансування тероризму.

- політика прийняття та дарування подарунків, запрошення на заходи. Його функція - розмежувати поняття «подарунок», «хабар» або «віддача» або, іншими словами, вказати рядок, після чого подарунок стає офертою, щоб отримати можливість маніпулювати чиновником у власних інтересах.

- етична політика звітності. Якісне виконання цієї функції є одним з найбільш ефективних способів боротьби з порушеннями всередині компанії.

- політика конфлікту інтересів. Ця політика встановлює етичні стандарти поведінки працівників, не тільки коли відбувається конфлікт інтересів, а саме коли інтереси працівника можуть суперечити інтересам компанії.

- політика взаємодії з регуляторами. Питання ефективною та правильною взаємодії з регуляторами є життєво важливим сьогодні, оскільки навіть дуже законослухняні економічні суб'єкти стикаються з низкою практичних труднощів.

- політика конфіденційності, застосовуючи яку, суб'єкт господарювання може впроваджувати додаткові нормативні акти у цій сфері, створюючи при цьому свою унікальну структуру комплаєнс-контролю.

Висновки. Таким чином, у цій статті розглянуто таку систему управління, як комплаєнс-контроль, мета та практичне призначення якої полягає у досягненні позитивного ефекту щодо виявлення та припинення протиправної діяльності працівниками компаній, що пов'язана з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом. Даний вид контролю зумовлений вимогами та рекомендаціями федерального законодавства.

Створення та функціонування системи комплаєнс-контролю в господарюючих суб'єктах слід розглядати як пошук оптимальної моделі компромісу між приватними та публічними інтересами. Ця система прийшла з банківської практики, для мінімізації ризику у сфері протидії відмиванню грошових коштів.

Основна мета комплаєнсу полягає в тому, щоб мінімізувати ризик залучення фінансових організацій у процеси, що призводять до фінансових втрат та втрати довіри як регулюючих органів, так і партнерів, інвесторів і клієнтів.

У подальших дослідженнях важливою є розробка уніфікованих підходів щодо здійснення комплаєнс-контролю, крім того, чинна нормативна база потребує певного доопрацювання.

На даний момент імідж усієї країни вимагає формування та впровадження національної комплаєнс-системи з активною участю бізнес-спільноти, що постійно практикується за кордоном. Це сприятиме створенню в суспільстві нетерпимості до корупційної поведінки, морально-етично оздоровить бізнес та підвищить його прозорість та активність. Комплаєнс – це система, за допомогою якої компанії підвищать свою конкурентоспроможність та вийдуть на якісно новий рівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Financial Compliance. The regulation and enforcement of the laws and rules in finance and the capital markets. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/career-map/sell-side/risk-management/financial-compliance>.
2. Doing more with less: Compliance under pressure in 2022 & 2023. URL: <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/investigation-fraud-and-risk/compliance-under-pressure>.
3. Griffith Sean J. Corporate Governance in an Era of Compliance. *William & Mary Law Review*, 2016. Vol. 57. No. 6; Fordham Law Legal Studies Research Paper. № 2766661. URL: <https://ssrn.com/abstract=2766661> (дата звернення: 05.09.2023 р.)
4. Калініченко Л. Л. Теоретичні аспекти функціонування комплаєнсу у вітчизняних банках. *Науковий вісник Херсонського університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 6. Ч. 4. С. 242–245.
5. Misha E. The Compliance Function in Banks and the Need for Increasing and Strengthening its Role – Lessons Learned from Practice. *European Journal of Sustainable Development*. 2016. Vol. 5. No. 2. pp. 171-180. DOI: 10.14207/ejsd.2016.v5n2p171.
6. Перерва П. Г., Коциски Д., Верешне Шомоши М., Кобелева Т. А. Комплаєнс програма промислового підприємства: учебник. Харьков–Мишкольц: НТУ «ХПИ», 2019. 689 с.
7. Сарахман О. М., Козьол В. Функціонування комплаєнс-контролю у вітчизняній банківській справі. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит*. 2015. Вип. 2 (112). С. 87-90.
8. Шелудько С. А., Єгорова А. С. Сутність комплаєнсу та його місце в банківському ризик-менеджменті. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2021. № 26. С. 173-177. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/26-2021/sheludko.pdf>.
9. Правдива Л. Удосконалення корпоративного управління в банках та управління комплаєнс-ризиком. *Вісник НБУ*. 2011. № 7. С. 10-13.
10. Гаврікова А. В Застосування системи комплаєнс-контролю в процесі здійснення інноваційної кредитної політики банку. *Економіка і організація управління*. 2012. № 1(11). С. 21-30.
11. Селезнева М. В. Комплаєнс контроль в банковской сфере. *Новый поход к управлению рисками*. URL: http://www.buk.irk.ru/library/sbornik_13/selezneva.pdf
12. Гончарова К. Г. Система комплаєнс як елемент економічної безпеки банку. *Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 33. С. 27-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuE_2015_33_7.
13. Makarovych V. K. Compliance as factoring business risk management: control aspects. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. № 1. С. 24-30.

14. Кобелєва Т.О. Організаційно-економічний механізм забезпечення комплаєнс-безпеки промислового підприємства: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Харків, 2020. 39 с.
15. Неізнана О. В. Дослідження практики комплаєнс у страхових компаніях України. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 267-273.
16. Колодізєв О.М., Коцюба О.В. Морфологічний аналіз сутності поняття «комплаєнс» як основа фінансової стабільності банку. *БізнесІнформ*. 2018. № 12. С. 365–373
17. Світлична В.Ю., Овчелупова О.М. Сучасний стан та перспективи запровадження комплаєнс-контролю у діяльність банківських установ. *Комунальне господарство міст*. 2019. Том 7. Випуск 153. С. 24-30. DOI: 10.33042/2522-1809-2019-7-153-24-30
18. Тютченко С. М. Модель організації на підприємстві системи комплаєнс-контролю як інструменту підвищення його безпеки. *БізнесІнформ*. 2021. №3. С. 201–206. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-3-194-201>
19. Гура В. Система комплаєнс як спосіб подолання корупції. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-77>
20. Цюцяк А. Л. Впровадження системи комплаєнс-контролю у вітчизняну систему незалежного фінансового контролю та аудиту. *Науково-інформаційний вісник «Економіка»*. 2011. № 3. С. 200-206. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nivif/2011_3/30.pdf
21. Flury G., Laufer-Tourte M. L'йmergence de la fonction «compliance». *Banquetag*. 2002. no 638. pp. 54–55.
22. Барулін, С.В., Баруліна, Є.В. Основи фінансового контролінгу як системи координації управління корпоративними фінансами. *Наука та суспільство*. 2012. № 4(7). С. 4-7.
23. Що таке комплаєнс і чому це актуально для бізнесу навіть під час війни. URL: <https://ain.ua/special/what-does-compliance-mean/index.html>

REFERENCES

1. Financial Compliance. The regulation and enforcement of the laws and rules in finance and the capital markets. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/career-map/sell-side/risk-management/financial-compliance>.
2. Doing more with less: Compliance under pressure in 2022 & 2023. URL: <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/investigation-fraud-and-risk/compliance-under-pressure>.
3. Griffith Sean J. Corporate Governance in an Era of Compliance. *William & Mary Law Review*, 2016. Vol. 57. No. 6; Fordham Law Legal Studies Research Paper. № 2766661. URL: <https://ssrn.com/abstract=2766661> (дата звернення: 05.09.2023 р.)
4. Kalinichenko L. L. Teoretychni aspekty funktsionuvannia komplaiensu u vitchyznianskykh bankakh. *Naukovyi visnyk Khersonskoho universytetu. Seriia Ekonomichni nauky*. 2014. Vyp. 6. Ch. 4. S. 242–245.
5. Misha E. The Compliance Function in Banks and the Need for Increasing and Strengthening its Role – Lessons Learned from Practice. *European Journal of Sustainable Development*. 2016. Vol. 5. No. 2. pp. 171-180. DOI: 10.14207/ejsd.2016.v5n2p171.
6. Pererva P. H., Kotsysky D., Vereshne Shomoshy M., Kobleva T. A. Komplaiens prohramma promyshlennoho predpriiatyia: uchebnyk. Kharkov–Myshkolts: NTU «KhPY», 2019. 689 s.
7. Sarakhman O. M., Kozol V. Funktsionuvannia komplaiens-kontroliu u vitchyznianskykh bankivskii spravi. *Bukhhalterskyi oblik, analiz i audyt*. 2015. Vyp. 2 (112). S. 87-90.
8. Sheludko S. A., Yehorova A. S. Sutnist komplaiensu ta yoho mistse v bankivskomu ryzhky-menedzhmenti. *Elektronne naukove fakhove vydannia z ekonomichnykh nauk «Modern Economics»*. 2021. № 26. S. 173-177. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/26-2021/sheludko.pdf>.

9. Pravdyva L. Udoskonalennia korporatyvnoho upravlinnia v bankakh ta upravlinnia komplaiens-ryzykom. *Visnyk NBU*. 2011. № 7. S. 10-13.
10. Havrikova A. V Zastosuvannia systemy komplaiens-kontroliu v protsesi zdiisnennia innovatsiinoi kredytnoi polityky banku. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. 2012. № 1(11). S. 21-30.
11. Selezneva M. V. Komplaiens kontrol v bankovskoy sfere. *Novyyi podhod k upravleniyu riskami*. URL: http://www.buk.irk.ru/library/sbornik_13/selezneva.pdf.
12. Honcharova K. H. Systema komplaiens yak element ekonomichnoi bezpeky banku. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*. 2015. Vyp. 33. S. 27-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuE_2015_33_7.
13. Makarovych V. K. Compliance as factoring business risk management: control aspects. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*. 2016. № 1. S. 24-30.
14. Kobieliava T.O. Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm zabezpechennia komplaiens-bezpeky promysloвого pidpriemstva: dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.04. Kharkiv, 2020. 39 s.
15. Niezviestna O. V. Doslidzhennia praktyky komplaiens u strakhovykh kompaniiakh Ukrainy. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2017. № 4. S. 267-273.
16. Kolodiziev O.M., Kotsiuba O.V. Morfolohichni analiz sutnosti poniattia «komplaiens» yak osnova finansovoi stabilnosti banku. *BiznesInform*. 2018. № 12. S. 365–373.
17. Svitlychna V.Iu., Ovchelupova O.M. Suchasnyi stan ta perspektyvy zaprovadzhennia komplaiens-kontroliu u diialnist bankivskykh ustanov. *Komunalne hospodarstvo mist*. 2019. Tom 7. Vypusk 153. S. 24-30. DOI: 10.33042/2522-1809-2019-7-153-24-30.
18. Tiutchenko S. M. Model orhanizatsii na pidpriemstvi systemy komplaiens-kontroliu yak instrumentu pidvyschennia yoho bezpeky. *BiznesInform*. 2021. №3. С. 201–206. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-3-194-201>.
19. Hura V. Systema komplaiens yak sposib podolannia koruptsii. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-77>.
20. Tsiutsiak A. L. Vprovadzhennia systemy komplaiens-kontroliu u vitchyznianu systemu nezalezhnogo finansovoho kontroliu ta audytu. *Naukovo-informatsiinyi visnyk «Ekonomika»*. 2011. № 3. S. 200-206. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nivif/2011_3/30.pdf.
21. Flury G., Laufer-Tourte M. L'ïmergence de la fonction «compliance». *Banquemag*. 2002. no 638. pp. 54–55.
22. Barulin, S.V., Barulina, Ye.V. Osnovy finansovoho kontrolinhu yak systemy koordynatsii upravlinnia korporatyvnymy finansamy. *Nauka ta suspilstvo*. 2012. № 4(7). С. 4-7.
23. Sheho take komplaiens i chomu tse aktualno dlia biznesu navit pid chas viiny. URL: <https://ain.ua/special/what-does-compliance-mean/index.html>